

DOI: <https://doi.org/10.32689/2523-4536/70-16>
УДК (005.334:355.01):(336.76:637.1)(045)

Слободянюк Н. О.

доктор економічних наук, професор,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0803-9423>

Slobodianiuk Natalia

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Donetsk National University of Economics and Trade
named after Mykhailo Tugan-Baranovskyi

ВПЛИВ ВОЄННИХ ДІЙ НА ФІНАНСОВУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

IMPACT OF MILITARY ACTIONS ON THE FINANCIAL AND INVESTMENT ACTIVITIES OF MILK PROCESSING ENTERPRISES OF UKRAINE

У статті надана оцінка впливу воєнних дій на стан молочної галузі України; ідентифіковано негативні чинники, котрі дестабілізують розвиток молочної галузі та призводять до її занепаду; досліджено зміни в обсягах реалізованої молочної продукції вітчизняних виробників за 2018–2022 рр. Оцінено статистичні дані щодо змін в структурі імпорту та експорту молочної продукції від початку воєнних дій; встановлено, що поточний стан молочної галузі можна охарактеризувати як профіцитний з орієнтацією на експорт. Ідентифіковано загальну кількість молокопереробних підприємств України станом на 01 листопада 2022 року та виокремлено найбільших виробників молочних продуктів. Доведено, що воєнна агресія зі сторони РФ значно вплинула на показники виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності молокопереробних підприємств України, що відобразилося на конкурентоспроможності підприємств молочної галузі зокрема. В статті надана оцінка впливу повномасштабного вторгнення Росії на результативність й техніко-економічні показники діяльності підприємств ТДВ «Яготинський маслозавод» та ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» за 2020–2022 рр.; обґрунтовано основні дієві інструменти державної підтримки молочної галузі та заходи по забезпеченню достатності обігових коштів задля фінансування поточної виробничої діяльності молокопереробних підприємств тощо.

Ключові слова: молокопереробні підприємства, експорт, імпорт, воєнні дії, молочно галузь, сировина, продовольча криза, фінанси, інвестиції.

The purpose of the article is a general assessment of the state of development of domestic milk processing enterprises, a study of changes in investment opportunities and financial results of the activity of milk processing enterprises of Ukraine in the conditions of a full-scale invasion of Russia. During the conducted research, the following methods were used: analysis and synthesis, generalization and statistical method – when assessing the state of development of the dairy industry and the structure of import and export of dairy products; horizontal and vertical analysis, the method of analysis of absolute and relative values, coefficient analysis – when evaluating the main technical and economic indicators of the activity of milk processing enterprises; logical approach – when justifying the author's research conclusions. The article provides an assessment of the impact of military operations on the state of the dairy industry of Ukraine; identified negative factors that destabilize the development of the dairy industry and lead to its decline; changes in the volumes of sold dairy products of domestic producers for 2018–2022 were investigated. Statistical data on changes in the structure of import and export of dairy products since the beginning of hostilities were evaluated; it was established that the current state of the dairy sector can be characterized as surplus with export orientation. The total number of milk processing enterprises of Ukraine as of November 1, 2022 was identified and the largest producers of dairy products were identified. It has been proven that military aggression by the Russian Federation had a significant impact on the indicators of production, financial and investment activities of milk processing enterprises of Ukraine, which was reflected in the competitiveness of dairy enterprises in particular. The article provides an assessment of the impact of a full-scale invasion of Russia on the effectiveness and technical and economic indicators of the activities of TDV "Yagotinsky Maslozavod" and PJSC "Wimm-Bill-Dann Ukraine" for 2020–2022; the main effective instruments of state support for the dairy industry and measures to ensure the sufficiency of working capital to finance the current production activities of milk processing enterprises, etc., are substantiated.

Keywords: milk processing enterprises, export, imports, military actions, dairy industry, raw, food crisis, finances, investment.

Постановка проблеми. Сільське господарство України – це одна із перспективних галузей національної економіки, котра має експортну орієнтованість розвитку та великий потенціал інвестиційних можливостей. Молочна галузь та переробка молочної сировини зокрема займає вагомий нішу в харчовій промисловості та є традиційною для вітчизняної економіки.

Воєнні дії на території України та агресія РФ призводить до занепаду та руйнації молочної галузі, унеможливує її інвестиційний розвиток, а умови турбулентності економіки та зростання імпорту молочної продукції посилюють скорочення виробництва продукції вітчизняних молокопереробних підприємств, підвищують продовольчу залежність від імпорту, що в сукупності й зумовлює актуальність обраного наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку молочної галузі та молокопереробних підприємств присвячено безліч праць науковців, таких як: Антонова І. В., Литовченко М. В., Шклярчук Ю. Є., Васильчак С. В., Павличенко М. Г., Власенко В. В., Буряк Р. І., Стецюк Я. Ю., Дудар Т. Г. та ін. Більшість досліджень присвячено оцінці стану молочної промисловості України, встановленню основних тенденцій в змінах показників виробництва та реалізації молочної продукції, характеристиці негативних чинників впливу на розвиток молокопереробних підприємств, дослідженню експортно-імпортного потенціалу молочної галузі тощо. Проте подальшої уваги потребують окремі питання щодо впливу саме воєнних дій на інвестиційну спроможність та фінансові результати діяльності молокопереробних підприємств України.

Мета статті – надати загальну оцінку стану розвитку вітчизняних молокопереробних підприємств, дослідити зміни в інвестиційних можливостях та фінансових результатах діяльності молокопереробних підприємств України в умовах повномасштабного вторгнення росії.

Виклад основного матеріалу. За експертними даними впродовж останніх 30-ти років Україна знизилася позиції в світовому рейтингу серед виробників молочної галузі, тим самим втративши 6-те місце (90-ті роки) та відповідно зайняв 32-ге місце в світовому рейтингу (2020 р.) [1].

Серед негативних чинників, котрі дестабілюють розвиток молочної галузі та призводять до її занепаду, відносять наступні: скорочення споживчого попиту на молочну продукцію серед населення через її високу

вартість, низька рентабельність тваринництва, зростання безробіття, енергетична криза, нарощування імпорту молочної продукції, здорожчання сировини, воєнний конфлікт з РФ тощо.

Так, впродовж 2018–2022 рр. обсяг реалізованої молочної продукції вітчизняних виробників мав нестабільні тенденції до змін: в 2019 році спостерігалось зростання показника у 1,05 рази відносно 2018 р., в 2021 році – зберігалася аналогічна тенденція щодо нарощування обсягів реалізації продукції майже на 5%, проте вже з 2022 року відбулося скорочення обсягів реалізації молочної продукції в середньому на 4% відносно минулого періоду.

Існуючі тенденції зниження виробництва, переробки й реалізації молочної продукції пояснюються кризою української економіки внаслідок озброєного конфлікту з РФ, що вплинуло на зростання показників собівартості молочної продукції, зниження показників рентабельності виробництва, часткову чи повну втрату активів молокопереробних підприємств, появу проблем із сировиною (значна частина поголів'я залишається на окупованих територіях України), виникнення проблем з розрахунками за товар зі сторони торговельних мереж, наявність логістичних проблем (відсутність морського сполучення) та зростання транспортних витрат, значне затоварювання складів готовою продукцією в перші місяці воєнної агресії зі сторони РФ, переміщення споживачів із центральних та східних областей в західні регіони країни, відмова більшості трейдерів працювати по передоплаті, відсутність державної підтримки виробників та переробників молока, в тому числі дієвих інструментів кредитування на поповнення обігових коштів, зростання імпорту молочної продукції з Європи (переважно із Польщі, Німеччини, Нідерландів) тощо.

Так, українські переробники молока потребують державної підтримки щодо регулювання експортно-імпортних операцій та сприяння до доступу нових світових ринків збуту молочної продукції, спрощення процедур ветеринарного та митного контролю при оформленні відповідної документації та ін.

В першу чергу доцільним вбачається застосування державних заходів протекціонізму щодо обмеження імпорту дешевої молочної продукції. Відповідні позитивні результати було вже отримано у травні 2023 року, коли Спілка молочних підприємств України звернулася до Уряду країни з обґрунтуванням і розрахунками щодо регулювання молочного

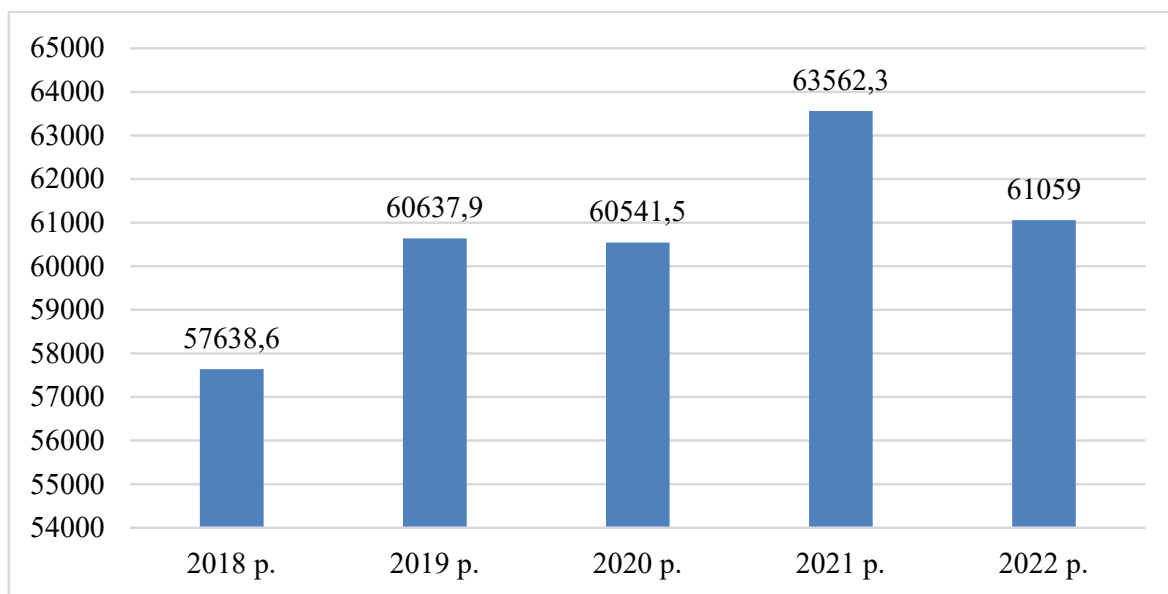

Рис. 1. Реалізація молочних продуктів за 2018–2022 рр., млн грн, без ПДВ та акцизу

Джерело: складено за даними [2]

імпорту та вилучення з переліку критичного імпорту йогуртів, молока та вершків незгущених, масла вершкового та ін. молочних жирів [3].

Статистичні дані 2023 р. свідчать про наступні тенденції змін в структурі імпорту та експорту молочної продукції:

За перший квартал 2023 року спостерігалось значне скорочення імпорту молочних продуктів: «за перших три місяці було імпортовано 13,1 тис. т молочних продуктів, що на 33% менше, ніж у 2022 році. У грошовому еквіваленті зменшення складає 13% – \$56,5 млн. 54% імпорту займають сири, який становить 7,08 тис. т, постачання скоротилися на 15% в першому кварталі 2023 року» [4]. Проте вже за квітень 2023 р. намітилася тенденція до зростання імпорту молочної продукції в середньому на 3%, що становить 5,17 тис. т. «Найбільш помітно зросли об'єми молока та вершків – на 74% і становлять 142 т» [5]. У травні поточного року обсяг імпорту молочних продуктів було скорочено майже на 4,2% порівняно з квітнем місяцем, що переважно пояснюється зменшенням постачань молока та вершків тривалого зберігання, сирів та згущеного молока [8].

На думку експертів молочної ринку, поточний стан молочної сектору можна охарактеризувати як профіцитний, відтак, від початку воєнних дій Уряд країни не вживав заходів щодо обмеження експорту молочної продукції.

«За даними Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, право на експорт

молочної продукції мають 45 операторів українського ринку» [6], при чому близько 50% експортерів з'явилися саме під час воєнного стану, що пояснюється можливостями європейської логістики зокрема, гармонізацією національного і європейського законодавства, транзитному проходженню українських вантажів з молочною продукцією через територію ЄС задля відвантажування в європейських портах (переважно через чорноморські або дунайські порти Румунії, балтійські порти Польщі) тощо, проте проблемою залишається дефіцит обігових коштів та відсутність фінансування інвестиційних проектів для молокопереробних підприємств.

Актуальним для експортерів молочної продукції залишається також можливість транзиту через країни ЄС для відправки продукції в треті країни, що може бути реалізовано виключно двома шляхами: «перший – у контейнерах, які опломбовуються та відповідно сертифікуються інспекторами Держпродспоживслужби для третіх країн. Такий шлях транзиту відбувається без перевантаження та доставляється у кінцеві країни з відповідним сертифікатом. Другий шлях включає процедуру перевантаження. Тут можуть бути проблеми, оскільки сертифікати, видані в Україні для третіх країн після перевантаження не містять актуальної інформації про нові транспортні засоби» [7]. Навіть організація додаткової сертифікації в Польщі не завжди сприяє вирішенню такої проблеми, оскільки польський ветеринарний сертифікат повинна визнати третя країна.

Щодо експорту молочної продукції, то «в першому кварталі 2023 року, на відміну від цього ж періоду 2022 року, суттєво збільшилось постачання сирів: було експортовано 2,1 тис. т в сумі \$10,2 млн, що відповідно в 2 рази та в 2,3 рази більше. Активний попит на українську продукцію спостерігався на ринку Казахстану та Молдови. У березні 2023 р. було експортовано молочної сироватки 1,25 тис. т, що на 12,2% більше, ніж у лютому. Частка експорту складає: Китай (41,9%), Йорданія (13,8%), Польща (12,7%). Крім того, за березень поточного року найбільше було експортовано морозива – 809,7 т, що на 55% більше, ніж у лютому. Найбільші імпортери цієї молочної продукції: Німеччина (22%), Молдова (20,6%), Польща (8,5%)» [4]. Найбільшими імпортерами української молочної продукції залишаються Молдова, Казахстан та Азербайджан.

За травень місяць 2023 р. спостерігалася позитивна тенденція до зростання експорту молочної продукції більше, ніж на 29,8% відносно минулого місяця. В структурі експорту переважали серед основних категорій – це «сухе і згущене молоко, на частку яких припадало 25,57% продажу, молоко і вершки незгущені – 21,89%, молочна сироватка – 16,75% і морозиво – 14,68 %. Головними напрямками збуту молочної сироватки в травні були Китай (30,6%), Польща (26%), а також такі країни, як Малайзія, Йорданія, Лівія, Філіппіни, В'єтнам, Саудівська Аравія, Туреччина, Ліван і Молдова, куди було відвантажено 44% товару. Єдиною позицією, за якою спостерігалось скорочення експорту, стало вершкове масло – 558 т на суму \$4,28 млн, що майже на 45% менше в натуральних обсягах і на 48% менше в грошових обсягах. Головними напрямками експорту масла були Молдова та Азербайджан, куди відвантажено 61% товару» [8].

Відповідно до даних Держстату України станом на 01 листопада 2022 р. кількість молокопереробних підприємств складає 354 та свідчить про зменшення на 43 од. відносно аналогічного періоду минулого року. При цьому найбільша кількість таких підприємств територіально функціонувало у м. Києві (41), Вінницькій (25), Львівській (25), Полтавській (25) та Житомирській (21) областях, а найменша кількість відповідно у Чернівецькій (3) та Луганській (1) обл. [2].

Найбільшими виробниками молочних продуктів, котрі займають значну питому вагу на ринку України, є: ТДВ «Яготинський маслозавод»; ТОВ «Бучацький сирзавод»; «ТЕРРА ФУД» (торгові марки: Premialle,

Тулчинка, Ферма, Біла лінія); Danone Україна (торгові марки: «Активіа», «Растішка», «Простоквашино», «Живинка», «Даніссімо», «Danone»); ПАТ «Куп'янський молочноконсервний комбінат», ТОВ «Люстдорф» (торгові марки: «Селянське», «На здоров'я», «Весела бурьонка»); ТОВ «Мілкіленд-Україна»; ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» (торгові марки: «Агуня», «Чудо», «Слов'яночка», «Марійка»); ТОВ «Молочна компанія «Галичина» (торгові марки: «Галичина», «ГоКарпати», «Галичанське»); ПрАТ «Тернопільський молокозавод»; ТОВ «ОРГАНІК МІЛК»; ПрАТ «Комбінат «Придніпровський» та ін.

Воєнна агресія зі сторони РФ значно вплинула на показники виробничої, фінансової та інвестиційної діяльності молокопереробних підприємств України, що відобразилося на конкурентоспроможності підприємств молочної галузі зокрема.

Для прикладу проаналізуємо основні зміни в техніко-економічних показниках діяльності за 2020–2022 рр. за підприємствами ТДВ «Яготинський маслозавод» та ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» та охарактеризуємо вплив воєнного конфлікту з РФ на результативність діяльності таких підприємств (табл. 1–2).

ТДВ «Яготинський маслозавод» – один із найбільших національних виробників, асортимент молочної продукції під ТМ «Яготинське» представлено наступними видами: термостатна молочна продукція, масло, вершки, молоко, сметана, кефір, ряжанка, м'які і кисло-молочні сири, йогурти тощо [9].

Отже, відповідно до результатів аналізу табл. 1: підприємство ТДВ «Яготинський маслозавод» протягом 2020 та 2022 рр. було прибутковим, а в 2021 р. збитковим, що пояснюється не тільки змінами в структурі витрат та їх зростанням за звітний період дослідження, а й випередженням темпу зростання собівартості реалізованої продукції над темпами зниження чистого доходу від реалізації продукції.

Спостерігається щорічне зростання собівартості реалізованої продукції: в 2021 році на 4,76%, а в 2022 році на 11%, проте в 2022 р. спостерігається позитивна тенденція щодо випереджаючих темпів зростання чистого доходу від реалізації продукції (+ 20,38%) над темпами зростання собівартості реалізованої продукції (+ 11%), відтак, це дозволило підприємству отримати чистий прибуток у розмірі 155 639 тис. грн, який воно капіталізувало на 100%, що призвело до зростання власного капіталу підприємства на 29,4%, а нерозподілений прибуток у сумі 155 639 тис. грн за

Таблиця 1

**Основні техніко-економічні показники діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод»
за 2020–2022 рр.**

Показники	Рік			Відхилення			
	2020	2021	2022	Абсолютне, +/-		Відносне, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Активи (пасиви), тис. грн	1549405	1574620	2029019	25215	454399	1,63	28,86
Оборотні активи, тис. грн	1027446	1142041	1604930	114595	462889	11,15	40,53
Необоротні активи, тис. грн	521959	432579	424089	-89380	-8490	-17,12	-1,96
Коефіцієнт придатності основних фондів	0,61	0,54	0,48	-0,07	-0,06	-11,09	-10,8
Власний капітал, тис. грн	592784	529401	685040	-63383	155639	-10,69	29,4
Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн	3166323	3103661	3736091	-62662	632430	-1,98	20,38
Фондовіддача, грн/грн	7,04	7,44	9,57	0,4	2,13	5,65	28,61
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	3,19	2,86	2,72	-0,33	-0,14	-10,34	-4,9
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	2657868	2784504	3090847	126636	306343	4,76	11
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	129547	-63319	155639	-192866	218958	-148,88	-345,8
Рентабельність продажу, %	4,09	-2,04	4,17	-6,13	6,21	-149,88	-304,4

Джерело: побудовано автором за даними [9]

рішенням зборів учасників підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» було використано на погашення збитків минулорічного періоду.

Ефективність використання оборотних активів підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» протягом 2020–2022 рр. має негативну щорічну тенденцію до зниження, що свідчить про зниження ділової активності підприємства за рахунок зростання дебіторської заборгованості за товари і послуги: в 2020 р. на кожну гривню оборотних активів реалізовано підприємством товарів на суму 3,19 гривні, в 2021 р. – на 2,86 гривні, а в 2022 р. – тільки на 2,72 гривні.

Придатність основних фондів ТДВ «Яготинський маслозавод» щорічно знижується та відповідно становить в 2020 році 61%, в 2021 році 54% та в 2022 році 48%, що є негативною ситуацією та свідчить про погіршення технічного стану основних засобів підприємства. Відповідно до результатів аудиторського заключення та експертних висновків можна стверджувати, що було призупинено оновлення технологічного обладнання та інші інвестиційні процеси через воєнну агресію рф.

Через збитковість діяльності підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» в 2021 році показник рентабельності продажу мав від'ємне значення, проте вже на кінець 2022 р. спостерігаються позитивні тенденції:

кожна гривня продажу принесла 4,17 грн чистого прибутку за звітний період.

Слід зазначити, що протягом 2022 року внаслідок збройного конфлікту, енергетичної кризи, пандемії на підприємстві ТДВ «Яготинський маслозавод» не відбувалося реорганізаційних перетворень, керівництво вжило заходи щодо збереження наявних умов праці (скорочення робочого часу працівників не здійснювалося), діючі умови контрактів з контрагентами не змінювалися, знецінення активів не відбувалося.

Воєнний конфлікт значно підвищив ризики втрати активів підприємства, відтак, через постійну існуючу загрозу обстрілу великих торговельних мереж підприємство ТДВ «Яготинський маслозавод» взяло на себе часткову відповідальність за можливу втрачену продукцію власного виробництва, що впливає на показники ефективності його діяльності. В цілому тимчасово призупинено поставки продукції дистриб'юторам на схід та південь України, що аналогічно негативно впливає на прибутковість діяльності ТДВ «Яготинський маслозавод».

Крім того, оскільки підприємство ТДВ «Яготинський маслозавод» входить в групу компаній «Молочний Альянс», керівництво дотримується єдиних стандартів та концепції менеджменту. Так, внаслідок

часткової втрати активів та пошкодження технологічного обладнання Баштанського сир-заводу (Миколаївська обл.) виробник перезапустив виробництво сирів «Моццарелла» та «Сулугуні» на іншому підприємстві.

В січні 2023 року відбулося розширення асортименту продукції підприємства: «молоко коров'яче питне ультрапастеризоване 1% жиру та молоко коров'яче питне ультрапастеризоване «До кави» 2% жиру в пакованні Tetra Fino масою 900 г» [10].

В блекаут підприємство використовувало альтернативні джерела енергії – було придбано резервні генератори задля можливості завершення технологічних процесів, що значно вплинуло на собівартість випуску продукції через значні витрати на забезпечення роботи дизельних генераторів.

Економічна криза молочної галузі зумовила підвищення операційного ризику підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод» з негативною тенденцією до зростання.

ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» випускає молочну продукцію під торговими марками: «Агуня», «Чудо», «Слов'яночка», «Марійка» та працює на умовах використання давальницької сировини, наданої ТОВ «Сандора».

«Власником 98,5896% акцій Товариства і материнською компанією для Товариства є ТОВ «Вімм-Білл-Данн Продукти Харчування» (росія). Кінцевою материнською компанією є PepsiCo Inc (США). Товариство не має кінцевих бенефіціарних власників» [11].

Станом на 17 червня 2023 року відповідно до сервісу перевірки контрагентів YouControl ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» не перебуває в процесі припинення своєї діяльності.

Відповідно до аудиторського заключення щодо складання фінансової звітності за 2022 рік вплив воєнної агресії РФ на діяльність підприємства можна оцінити наступним чином: «активи Компанії не пошкоджені. В даний час область, в якій розташовані виробничі потужності і склади компанії, знаходиться під контролем України. Склади і виробничі потужності Компанії не були пошкоджені. Внаслідок ракетних ударів не було суттєвих перебоїв з постачанням електроенергії для забезпечення заводу Компанії та простоїв виробництва. Для зниження ефекту перебоїв з можливим постачанням електроенергії Компанія закупила генераторні установки та джерела безперебійного живлення для забезпечення діяльності офісу. Для стабільної роботи виробництва в умовах перебоїв із живленням Компанією був затверджений бюджет на закупівлю джерел альтернативної енергії – когенераційних установок, сонячних панелей та промислових генераторів. Компанією було подано колективну заявку від імені Асоціації виробників молока щодо включення компаній молочної галузі до складу об'єктів критичної промисловості для пріоритету забезпечення електричною енергією» [11].

Отже, відповідно до результатів аналізу табл. 2: на кінець 2022 року валюта балансу

Таблиця 2

Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» за 2020–2022 рр.

Показники	рік			Відхилення			
	2020	2021	2022	Абсолютне, +/-		Відносне, %	
				2021/2020	2022/2021	2021/2020	2022/2021
Активи (пасиви), тис. грн	1226637	1328986	1083945	102349	-245041	8,34	-18,44
Оборотні активи, тис. грн	738 719	844142	876032	105423	31890	14,27	3,78
Необоротні активи, тис. грн	487 918	484844	207913	-3074	-276931	-0,63	-57,12
Коефіцієнт придатності основних фондів	0,48	0,46	0,58	-0,01	0,11	-2,15	24,60
Власний капітал, тис. грн	494950	619119	83390	124169	-535729	25,09	-86,53
Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), тис. грн	486977	567151	278251	80174	-288900	16,46	-50,94
Фондовіддача, грн/грн	1,26	1,33	0,90	0,07	-0,43	5,19	-32,00
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,62	0,73	0,32	0,11	-0,41	17,93	-55,60
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	379785	440872	398244	61087	-42628	16,08	-9,67
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	108902	105375	-516936	-3527	-622311	-3,24	-590,57
Рентабельність продажу, %	22,36	18,58	-185,78	-3,78	-204,36	-16,92	-1099,91

Джерело: побудовано автором за даними [11]

підприємства ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» знизилася на 18,44% відносно 2021 року за рахунок зниження суми необоротних активів на 57,12%.

Протягом 2020–2022 рр чистий прибуток підприємства мав негативні тенденції до зниження: в 2021 році на (-3,24%), а в 2022 році підприємство отримало збиток у сумі 516936 тис. грн, що в тому числі призвело до зниження власного капіталу підприємства на 86,53% на кінець 2022 року.

Коефіцієнт придатності основних фондів свідчить про погіршення в динаміці їх технічного стану на кінець 2021 р., в 2022 році відбулося зростання показника придатності основних фондів на 0,11 п. проте відповідно до фінансової звітності на кінець звітного 2022 року відбулося суттєве зниження первісної та залишкової вартості основних засобів, оскільки іншої інформації підприємством ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» не оприлюднено, можна припустити, що зниження первісної вартості основних фондів майже в 3,2 рази на кінець 2022 року відбулося внаслідок уцінки або зменшення корисності (через процедуру оцінки корисності об'єкта основних фондів).

ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» планує повну передачу виробничих потужностей і всього персоналу підприємству ТОВ «Сандора», основною діяльністю якої за КВЕД є 10.32 «Виробництво фруктових і овочевих соків», проте цей план не має чітко визначених термінів реалізації. Планується, що діяльність ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» обмежиться наданням будівель в оренду ТОВ «Сандора». Наразі ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» не має можливості через урядові обмеження, пов'язані з військовими діями, продавати свої будівлі, відтак, підприємство продовжує операційну діяльність та не має наміру ліквідувати таке підприємство протягом 2023 року.

Чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) в 2021 році зріс на 16,46%, а в 2022 році знизився на 50,94%. Спостерігаються випереджаючі темпи зниження чистого доходу від реалізації продукції над зниженням собівартості реалізованої продукції на кінець 2022 року. Рентабельність продажу протягом 2020–2022 рр. щорічно знижувалася та в 2022 році мала від'ємне значення через збитковість діяльності ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна» цього періоду.

Висновки. Таким чином, воєнні дії на території України стали каталізатором до виникнення виробничих, фінансових та інвестиційних проблем для підприємств

молочної галузі. Станом на вересень 2022 р. втрати молокопереробних підприємств України через повномасштабне вторгнення росії сягають майже 140 млн. доларів США [12].

Воєнна агресія росії в Україні сприяла загостренню продовольчої кризи в світі та підняттю цін на всі харчові продукти. Спостерігається різке здорожчання молочної сировини, що впливає на ціну реалізації готової продукції, відбувається зростання імпорту товарів-замінників.

Актуальним виступає питання сировини та збереження поголів'я корів, оскільки близько чверті усього поголів'я корів перебуває на прифронтових чи деокупованих територіях України, котрі потребують розмінування, проте вітчизняна молочна галузь змогла адаптуватися та здійснити міграцію поголів'я між регіонами країни, оскільки нагальним є безперебійне постачання сировини високої якості.

Вкрай важливо для молокопереробних підприємств підтримувати достатній рівень рентабельності виробництва та продажів, достатність обігових коштів задля фінансування поточних потреб виробництва, а також сприяти забезпеченню підвищення рівня технічної складової діяльності молокопереробних підприємств, модернізації устаткування молочної лінії та обладнання для переробки молока, впровадження різних форм лізингу тощо.

Зменшення енергомісткості випуску молочної продукції можливо досягти за рахунок впровадження енергозберігаючих технологій на основі використання когенераційних установок та технологій тригенерації для вироблення власної дешевої електроенергії, що в цілому дозволить знизити собівартість випуску продукції.

Молочна галузь потребує державної підтримки – отримання пільгових кредитів під державні гарантії, крім того, необхідним є також рефінансування діючих кредитів, котрі було оформлено до початку воєнних дій 2022 року.

Станом на квітень 2023 року державою реалізовано діючі інструменти з підтримки молочної галузі – гранти до 8 млн. грн безповоротної допомоги для реалізації виробничих проєктів у сфері переробки молока, а також гармонізація національного законодавства в частині підтримки вітчизняного виробника молочної продукції та нарощування експортного потенціалу в рамках Угоди про Асоціацію з ЄС.

Реалізація державної програми «шкільного молока» (наразі призупинено) за безкоштовною, субсидованою чи повною вартістю для

споживача різних регіонів країни сприятиме повному завантаженню основних виробничих фондів молокопереробних підприємств, нарощуванню темпів виробництва й реалізації, а також посиленню конкурентних позицій на внутрішньому ринку.

Актуальним є також необхідність зменшення податкового навантаження на підприємства молочної галузі, спрощення адміністрування податків (наприклад, зниження ставки ПДВ до 10% – проте, представники Спілки молочних підприємств України вважають такий захід не ефективним та економічно невиправданим для виробників) задля інтенсифікації інвестиційних процесів, скасування будь-яких додаткових зборів з переробників, що пропонуються законопроектами № 9162 «Проект Закону про внесення зміни до Податкового кодексу України щодо

запровадження внеску на галузеве фінансування програм просування молочної продукції» та № 9163 «Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України та деяких законів України щодо запровадження внеску на галузеве фінансування програм просування молочної продукції» (ключові положення запозичені з американської моделі commodity checkoff program) та передбачають впровадження збору у розмірі 0,5% від річної реалізації молочної продукції та перерахування до міжгалузевої організації, яка об'єднає всіх легальних виробників та переробників молока України.

Подальші наукові дослідження автор вважає в оцінці зарубіжного досвіду відновлення підприємств молочної галузі та можливості адаптації таких моделей до реалій українського молочного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Молочна галузь України та її майбутнє через 10 років: проблеми, національна програма розвитку та державна підтримка. URL: <https://agropolit.com/blog/412-molochna-galuz-ukrayini-ta-yiyi-maybutnye-cherez-10-rokiv-problemi-natsionalna-programa-rozvitku-ta-derjavna-pidtrimka> (дата звернення: 17.06.2023).
2. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 17.06.2023).
3. Молочна галузь і продовольча безпека країни. Внутрішня торгівля. Імпорт. Експорт. URL: <https://uadairy.com/molochna-galuz-i-prodovolcha-bezpeka-krayiny-vnutrishnya-torgivlya-import-eksport/> (дата звернення: 17.06.2023).
4. Імпорт молочних продуктів в Україну впав на третину. URL: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/import-molochnih-produktiv-v-ukrajinu-skorotivsy-na-tretinu> (дата звернення: 18.06.2023).
5. У квітні об'єми експорту молочних продуктів з України зменшилися більш ніж на чверть – УКАБ. URL: <https://latifundist.com/novosti/61610-u-kvitni-obyemi-eksportu-molochnih-produktiv-z-ukrayini-zmenshilisya-bilsh-nizh-na-chvert--ukab> (дата звернення: 18.06.2023).
6. Експортувати молочну продукцію мають право 45 українських виробників. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3707412-eksportuvati-molochnu-produkciu-maut-pravo-45-ukrainskih-virobnikiv.html> (дата звернення: 18.06.2023).
7. Поточний стан молочного сектору: основні проблеми і кроки їх подолання. URL: <https://dpss.gov.ua/news/potochnij-stan-molochnogo-sektoru-osnovni-problemi-i-kroki-yih-podolannya> (дата звернення: 18.06.2023).
8. Експорт молочної продукції у травні зріс майже на 30% порівняно з квітнем – галузева асоціація. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/915016.html> (дата звернення: 18.06.2023).
9. Офіційний сайт підприємства ТДВ «Яготинський маслозавод». URL: <https://milkalliance.com.ua/company/inform/yagotinskij-maslozavod/> (дата звернення: 18.06.2023).
10. Молочний альянс розширює продуктивний портфель. URL: <https://agroportal.ua/news/novosti-kompanii/molochniy-alyans-rozshiryuye-produktiviy-portfel> (дата звернення: 19.06.2023).
11. Офіційний сайт підприємства ПАТ «Вімм-Білл-Данн Україна». URL: <http://wimm-bill-dann.com.ua> (дата звернення: 19.06.2023).
12. Озвучено втрати молочної галузі Україні від війни та російського вторгнення. URL: <https://landlord.ua/news/ozvucheno-vtraty-molochnoi-haluzi-ukraini-vid-viiny-ta-rosiyskoho-vtorhnennia/> (дата звернення: 19.06.2023).

References:

1. Molochna haluz Ukrainy ta yii maibutnie cherez 10 rokov: problemy, natsionalna prohrama rozvytku ta derzhavna pidtrymka [Dairy industry of Ukraine and its future in 10 years: problems, national development program and state support]. Available at: <https://agropolit.com/blog/412-molochna-galuz-ukrayini-ta-yiyi-maybutnye-cherez-10-rokiv-problemi-natsionalna-programa-rozvitku-ta-derjavna-pidtrimka> (accessed June 17, 2023).

2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua> (accessed June 17, 2023).

3. Molochna haluz i prodovolcha bezpeka krainy. Vnutrishnia torhivlia. Import. Eksport [Dairy industry and food security of the country. Domestic trade. Imports. Export.]. Available at: <https://uadairy.com/molochna-galuz-i-prodovolcha-bezpeka-krainy-vnutrishnya-torgivlya-import-eksport/> (Accessed June 17, 2023).

4. Import molochnykh produktiv v Ukrainu vpav na tretynu [The import of dairy products to Ukraine fell by a third]. Available at: <https://agroportal.ua/news/zhivotnovodstvo/import-molochnih-produktiv-v-ukrajinu-skorotiv-sya-na-tretinu> (accessed June 18, 2023).

5. U kvitni obiemy eksportu molochnykh produktiv z Ukrainy zmeshylysia bilsh nizh na chvert – UKAB [In April, the volume of exports of dairy products from Ukraine decreased by more than a quarter – UKAB]. Available at: <https://latifundist.com/novosti/61610-u-kvitni-obyemi-eksportu-molochnih-produktiv-z-ukrayini-zmeshilisya-bilsh-nizh-na-chvert-ukab> (accessed June 18, 2023).

6. Eksportuvaty molochnu produktsiiu maiut pravo 45 ukrainskykh vyrobnykiv [45 Ukrainian producers have the right to export dairy products]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3707412-eksportuvaty-molochnu-produktsiiu-maut-pravo-45-ukrainskih-virobnikiv.html>. (accessed June 18, 2023).

7. Potochnyi stan molochnoho sektoru: osnovni problemy i kroky yikh podolannia [The current state of the dairy sector: the main problems and steps to overcome them]. Available at: <https://dpss.gov.ua/news/potochnij-stan-molochnogo-sektoru-osnovni-problemi-i-kroki-yih-podolannia> (accessed June 18, 2023).

8. Eksport molochnoi produktsii u travni zris maizhe na 30% porivniano z kvitnem – haluzeva asotsiatsiia [The export of dairy products in May increased by almost 30% compared to April – the industry association]. <https://interfax.com.ua/news/economic/915016.html> (accessed June 18, 2023).

9. Ofitsiinyi sait pidpriemstva TDV «Yahotynskyi maslozavod» [The official website of the TDV enterprise «Yagotinsky Maslozavod»]. Available at: <https://milkalliance.com.ua/company/inform/yagotinskij-maslozavod/> (accessed 18 June, 2023).

10. Molochnyi aliants rozshyriuie produktovyi portfel. [The dairy alliance will expand its product portfolio]. Available at: <https://agroportal.ua/news/novosti-kompanii/molochniy-alyans-rozshiryuye-produktoviy-portfel> (accessed June 19, 2023).

11. Ofitsiinyi sait pidpriemstva PAT «Vimm-Bill-Dann Ukraina» [Official website of PAT «Vimm-Bill-Dann Ukraina»]. Available at: <http://wimm-bill-dann.com.ua> (accessed June 19, 2023).

12. Ozvucheno vtraty molochnoi haluzi Ukraini vid viiny ta rosiiskoho vtorhnennia [The losses of the dairy industry of Ukraine from the war and the Russian invasion were announced]. Available at: <https://landlord.ua/news/ozvucheno-vtraty-molochnoi-haluzi-ukraini-vid-viiny-ta-rosiiskoho-vtorhnennia> (accessed June 19, 2023).